

LAUSUNTO

Helsinki 3.6.2014

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Viite: Lausuntopyyntö (15.4.2014) OKM/81/040/2012

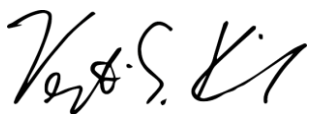
Asia: OKM059:00/2012 varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän esityksistä

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 195 valtakunnallista sosiaali- ja terveystieteiden järjestöä ja yhteistyöjäseninä 66 muuta sosiaali- ja terveystieteiden toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitussa asiassa

Lisätietoja: erityisasiantuntija Päivi Nykyri, paivi.nykyri@soste.fi, 045 657 6769

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Society for Social and Health

www.soste.fi

LAUSUNTO VARHAISKASVATUSTA KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMISTYÖRYHMÄN ESITYKSISTÄ

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä.

Yleistä

Lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja huoltajilla oikeus saada lapselleen varhaiskasvatuspalveluja. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on tasa-arvoisten edellytysten luominen lasten kasvulle, kehitykselle, oppimiselle sekä terveydelle ja hyvinvoinnille kaikille varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille. Varhaiskasvatus on myös yksi keskeinen syrjäytymistä ja hyvinvointieroja vähentävä palvelu. Uusi lakiehdotus korostaisi aiempaa vahvemmin lapsen edun ensisijaisuutta ja lapsen oikeuksien huomioimista varhaiskasvatuksessa. Ehdotettu kaikille lapsille laadittava varhaiskasvatussuunnitelma vahvistaa osaltaan jokaisen lapsen yksilöllisten ominaisuuksien ja tarpeiden huomioimista.

SOSTE näkee, että laadukas varhaiskasvatus on tärkeä investointi lasten tulevaisuuteen ja sillä on tärkeä rooli syrjäytymistä ehkäisevänä ja hyvinvointieroja vähentävänä palveluna. Mahdollisimman varhainen yksilöllisen tuen tarpeen havaitseminen ja tarjoaminen tukee paitsi lapsen kehitystä ja oppimista myös ehkäisee ongelmien lisääntymistä ja lasten syrjäytymistä ja syrjäytymisen kierteen alkamista.

SOSTE pitää erittäin myönteisenä, että ehdotuksessa korostuu vahvasti lapsen etu, lapsen kuuleminen ja osallisuus sekä huoltajien osallisuus. Vanhempien kanssa tehtävä tiivis yhteistyö on lapsen turvallisuuden tunteen ja yhteisten kasvatustavoitteiden vahvistamiseksi välttämätön. SOSTE pitää erittäin myönteisenä myös sitä, että ehdotuksessa lapsen erityisen tuen tarpeen mukainen eri tahojen välinen moniammatillinen yhteistyö esitetään järjestettäväksi lähtökohtaisesti varhaiskasvatusympäristössä, joka on lapsen luontainen kehitysympäristö.

8§ Kehittävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö

Fyysisen toimintaympäristön lisäksi on ehdotuksessa tuotu esille psyykinen ja sosiaalinen toimintaympäristö, johon kuuluu esimerkiksi kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen. Tämä on tärkeää sillä kiusaaminen, joka pienillä lapsille usein esiintyy ryhmästä poissulkemisena, on helposti syrjäytymisen kierteeseen altistava tekijä. Psyykkisen ja sosiaalisen toimintaympäristön yhteydessä SOSTE ehdottaa nostettavan esille myös yhteisöllisyyttä tukevien toimintakäytäntöjen edistämisen. Yhteisöllisyyden vahvistaminen jo pienestä kehittää lapsen itsetuntemusta, vahvistaa kykyä selvittää pettymyksistä ja vastoinkäymisistä ja opettaa joustavuutta ristiriitojen ratkaisemisessa.

10 § Varhaiskasvatuksen monialainen yhteistyö

SOSTE näkee tärkeänä varhaiskasvatuksen yhteistyön kunnan eri palvelujen kanssa niin, että ne muodostavat saumattoman lapsen ja perheen kannalta joustavan kokonaisuuden. SOSTE ehdottaa, että monialaista yhteistyötä käsittelevässä pykälässä mainittaisiin myös järjestöt, jotka tarjoavat mm. avointa varhaiskasvatustoimintaa.

16 § Lapsen opetuksen ja oppimisen tuki

Pykälien perusteluosiossa on tuotu esiin yhtenä tuen muotona lääkärin diagnosoiman sairauden hoidon tukeminen. SOSTE esittää nostettavan esille pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten tuen tarpeen. Lain tasolla on tärkeä tunnistaa pitkäaikaissairauteen tai vammaan perustuvia tuen tarpeita, jotta lasten yhdenvertaisuus ja heidän oikeutensa toteutuvat. Pitkäaikaissairaana tai vammaisen lapsen erityisiin tarpeisiin vastaaminen on edellytys heidän mahdollisuuteensa osallistua varhaiskasvatukseen, esimerkkinä välttämätön lääkehoito.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeiden toteuttamiseksi ehdotetaan täydennettävän raportissa esitetyn pykälien 3. luvun 16 §:n nimeksi 'Lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen tuki'. Saman pykälän toiseen momenttiin ehdotetaan lisättäväksi yhdeksi tuen muodoksi lääkehoito. Hyvinvoinnin määre tulee niin ikään lisätä myös 17§ ja 18§ nimiin.

Lapsen henkilökohtainen lääkehoidon suunnitelma tulee tehdä lakisääteiseksi osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (25§). Jotta lasten oikeuksia ei

heikennettäisi, tulee pohjana säilyttää voimassa oleva sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfon 5/2012 (2.10.2012) linjaukset.

19 § Osallisuus ja vaikuttaminen

Ehdotuksen mukaan varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioidessa lapsen mielipide ja toivomukset olisi selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

SOSTE näkee erittäin myönteisenä, että lakiin on ehdotettu lisättäväksi säännös osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Ehdotuksen perusteluosiossa on mainittu lasten kuulemisesta: ”arjen vuorovaikutustilanteet ja työkäytännöt tulisi muodostua sellaisiksi, että lasten mielipiteiden ja näkemysten huomioiminen olisi osa jokapäiväistä lapsen ja henkilöstön välistä luottamuksellista vuorovaikutusta”. Lapsen kuuleminen riippuu aikuisen valmiudesta ja mahdollisuuksista ottaa lapsen mielipiteet ja toivomukset huomioon niin, että ne myös otetaan mukaan toimintaan ja päätöksentekoon. Pisimmälle vietynä lapsen osallisuudessa aikuinen jakaa valtaa ja vastuuta lapsen kanssa.

Mitä paremmin aikuiset ottavat lapset huomioon toimijoina, sitä arvostetummaksi lapset itsensä kokevat. Sosiaaliset valmiudet syntyvät osallistumisen ja kuulluksi tulemisen kautta. Lapsen näkemysten arvostus kehittää lapsen hyvää itsetuntoa ja ennaltaehkäisee turvattomuutta. Kun lapsi jo pienestä pitäen kokee osallisuutta, edesauttaa se häntä kehittymään aktiiviseksi kansalaiseksi aikuisiällä.

Osallisuuden kohdalla SOSTE ehdottaa vielä korostettavaksi osallisuutta yhteisössä eli lasten osallisuutta heitä kaikkia koskevissa asioissa.

25 § Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella olisi pykälän mukaan laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen toteuttamiseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena olisi huomioida lapsen yksilöllisen tuen tarpeet, vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä vanhempien näkemykset varhaiskasvatustoiminnan järjestämisestä. Suunnitelma laadittaisiin yhteistyössä varhaiskasvatushenkilöstön, lapsen huoltajien ja

tarvittavien muiden tahojen kanssa. Lapsen mielipide olisi selvitettävä lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Varhaiskasvatussuunnitelmaa tulee arvioida säännöllisesti.

SOSTE näkee, että lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma tukee lapsen yksilöllistä kohtaamista sekä lapsen kehitystä ja oppimista. Suunnitelma on erityisen tärkeä lapsen hoidon jatkuvuuden turvaamiseksi päivähoidossa sekä siirtymävaiheissa lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Syrjäytymisen ehkäisy

Lopuksi SOSTE haluaa painottaa, että laadukas varhaiskasvatus on tärkeä investointi lasten tulevaisuuteen ja sillä on keskeinen rooli lasten syrjäytymisen ehkäisyssä. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää painottaa tutkimuksiin perustuvan tiedon pohjalta tehokkaiksi osoittautuneiden syrjäytymisen ehkäisyn menetelmien käyttöä kuten riittävän aikaista ja riittävän laaja-alaista tukea, tuen kohdistaminen oikeisiin tekijöihin ja oikeilla tavoilla sekä lapsen pärjäävyyden tukemista.

SOSTE on lausuntotyössään tehnyt yhteistyötä jäsenyhteisöjensä kanssa. Osa heistä on lähettänyt oman lausuntonsa substanssialueensa puitteissa.

Lausunnon keskeinen sisältö

Laadukas varhaiskasvatus on tärkeä investointi lasten tulevaisuuteen ja sillä on tärkeä rooli syrjäytymistä ehkäisevänä ja hyvinvointieroja vähentävänä palveluna.

On erittäin tärkeää, että ehdotuksessa korostuu vahvasti lapsen etu, lapsen kuuleminen, osallisuus ja vaikuttaminen, jotka edistävät lapsen itsearvostusta ja sosiaalisia valmiuksia. Lapsen kuuleminen riippuu aikuisen valmiudesta ja mahdollisuuksista ottaa lapsen mielipiteet ja toivomukset huomioon. Osallisuuden kohdalla SOSTE ehdottaa vielä korostettavaksi osallisuutta yhteisössä eli lasten osallisuutta heitä kaikkia koskevilla asioilla.

Luonnoksessa on vahvasti esillä huoltajien osallisuus. Vanhempien kanssa tehtävä tiivis yhteistyö on lapsen turvallisuuden tunteen ja yhteisten kasvatustavoitteiden vahvistamiseksi välttämätön.

Psyykkisen ja sosiaalisen toimintaympäristön vahvistamisessa yksi keskeinen asia on kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen. Pienillä lapsilla kiusaaminen usein ilmenee ryhmästä poissulkemisena, joka on helposti syrjäytymisen kierteeseen altistava tekijä. Psyykkisen ja sosiaalisen toimintaympäristön yhteydessä SOSTE ehdottaa nostettavan esille myös yhteisöllisyyttä tukevien toimintakäytäntöjen edistämisen.

SOSTE pitää erittäin myönteisenä myös sitä, että ehdotuksessa lapsen erityisen tuen tarpeen mukainen eri tahojen välinen moniammatillinen yhteistyö esitetään järjestettäväksi lähtökohtaisesti varhaiskasvatusympäristössä, joka on lapsen luontainen kehitysympäristö. SOSTE ehdottaa, että monialaista yhteistyötä käsittelevässä pykälässä mainittaisiin myös järjestöt, jotka tarjoavat mm. avointa varhaiskasvatustoimintaa.

Lapsen opetuksen ja oppimisen tuen SOSTE esittää nostettavan esille pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten tuen tarpeen. Lapsen henkilökohtainen lääkehoidon suunnitelma tulee tehdä lakisääteiseksi osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

SOSTE näkee, että lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma tukee lapsen yksilöllistä kohtaamista sekä lapsen kehitystä ja oppimista. Suunnitelma on erityisen tärkeä lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimiseksi ja hoidon jatkuvuuden turvaamiseksi päivähoidossa sekä siirtymävaiheissa lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää painottaa tutkimuksiin perustuvan tiedon pohjalta tehokkaiksi osoittautuneiden syrjäytymisen ehkäisyn menetelmien käyttöä kuten riittävän aikaista ja riittävän laaja-alaista tukea, tuen kohdistaminen oikeisiin tekijöihin ja oikeilla tavoilla sekä lapsen pärjäävyyden tukemista.